

МУЗЕЙНА СПРАВА НА УКРАЇНІ.

(Докінчення.)

На Україні багато пам'яток старовинних.

У нас дуже поширена така думка: “Хіба цікаве те, що під самим носом? От там десь по великих містах!” І дуже часто люди не помічають надзвичайно цікавих явищ, не знають пам'яток минулого, що є в їхньому селі, і мріють поїхати до Москви, за кордон, щоб оглянути там великі музеї. І як не дивно, коли з великих міст всі не приїждять у наше село, розпитують, записують, шукають і радіють кожній знахідці з минулого життя.

Україна, особливо її південна частина та Київщина, дуже багата на різні пам'ятки колишніх народів, що заселяли теперішні українські землі. На березі Чорного моря були грецькі колонії, в степах Херсонщини й Катеринославщини жили кочові народи — Скити, пізніше на Дніпрі осіли Слав'яни, в одинадцятому віці на Україну приходили Татари з Азії, була козаччина, Литва, була Польща, ходили по Україні орди Турків і Татарів, воювали Шведи і т. д. Кожен цей народ залишив у землі й на землі численні пам'ятки свої, переважно зброю різну, річні домашнього побуту, могили й спорохнівлі кістки своїх покійників. Багато лишилося серед народу різних легенд, переказів, оповідань.

Збирати оті всі пам'ятки завжди було чимало охочих людей, та не кожен умів їх слід це робити. Люди часто шукали скарби, розкопували могили без ладу, псували старинні речі, шукаючи золота то-що. Осютак збирання старовинних речей багато пошкодило науці. Тепер мало вже могла залишитися, мало знаходиться пам'яток з минулого, а проте, це й досі руйнується та грабування історичних пам'яток продовжується.

ОХОРОНА ПАМ'ЯТОК МИНУЛОГО.

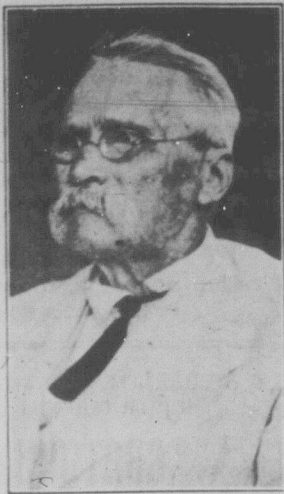
На Україні існує Всеукраїнський Комітет Охорони Пам'яток Старовини. На місцях є округні комітети. Ці комітети перебувають при музеях. Їхнє завдання — стежити за тим, щоб ніхто свавільно не руйнував старовинних будівель, не розкопував самочинно могили, щоб усякий, хто знайшов яку старовинну річ, віддав чи продав до музею. Кожна старовинна монета, уламок зброї, гробовище яке небудь, — все це має велику наукову цінність, бо на підставі таких речей наука-історія розповідає нам, як жили люди колись, які в них були звичаї, порядки, лад. Коли оті всі речі вміло зібрати, виставити на показ людям у музеях — від цього буде всім користь.

Майже в кожному окрузі є музей. Як де, ці музеї не великі, тільки почали організува-

тися і тому їм наше селянство мусить допомогти. Тож обов'язком кожного громадянина буде пильнувати за тим, щоб різні знахідки стародавніх речей не хоронилися в окремих людей, а здавалися до музею, щоб не руйнували старовинних будівель то-що.

МУЗЕЙ МЕНШІ ПО ІНШИХ МІСТАХ.

Ми не будемо докладно описувати всіх цих музеїв, вони дуже схожі, невеликі, в них зібрано річі з життя округів, з революційного руху, показують природу — рослини, тварин та птахів своєї місцевості. Такі музеї є по містах: Біла-Церква (гарний музей з історич-

АКАДЕМИК Д. ЯВОРИТСЬКИЙ, керівник історичного музею в Дніпропетровську, знавець історії козаччини, видатний український вчений.

но-археологічним, побутовим, мистецьким та військовим відділами), Гумань, Кременчук, Ромен (тут цинний ще відділ місцевого виробництва — трюнок, цукор). Прилуки (має і театральний та великий сільсько-господарський відділи, окремо сільський відділ про навчання сліпців, про їхнє життя, що його впорядкував проф. Шербина, сам сліпий), Лубни, Бердичів, Коростень, Конопити, Старобільське, Глухів, Мелітополь, Червоноград, Переяслав, Артемівське, Запоріжжя, Золотоноша, Хорол, Звенигородка, Лебедин, Гадяч, Миргород, Вовча, Путивль (на Чернігівщині), Остер, Лохвиця (є матеріал та рукописи письменника-незалежного Архипа Тесленка), Черкаси, Винниця (музей має великі збірки виробів з глини, тканини, килимів, картин різних старих художників, є про твори та рукописи письменника М. Коцюбинського, що народився у Винниці), Нікополь (цікаві збірки історичні), Купянське (гарні зібрані річі, про місцевий край та сільське господарство), Зінов'євське (музей цікавий сільсько-господарським відділом), Ніжин (музей має багато річей видатного письменника Гоголя, велику збірку монет), Новгород-Сіверський, Сонщина на Чернігівщині (невеликий музей мі-

сцевого характеру), Ізюм, Перевомайське.

Цікавий музей в місті Маріуполі, де добре дібрано різні річі з місцевої природи та людського промыслу. Тут же є і великий рибальський відділ. Зовсім мало кому відомий невеликий, але дуже цікавий музей Володимирський, на Харківщині, в маєтку Харитоненка (коля Натальська). Цей пан кохався в старовинних і дорогих річах, купував різні вироби, меблі. Тепер все це схоронено. Тут можна бачити, як жили великі пани, чим прикрашували свої хорони та своєю церкві. Такий же музей є і в селі Сокиренці, в маєтку великого пана колишнього, Галагана. Тут не все владос зберігати, але ще лишилося чимало старовинних речей, картин, посуду та обставини.

Луцький музей — цікавий збірка річей з гірничого промыслу та минулого життя Донбасу.

В Автономній Молдавській Соціалістичній Радянській Республіці музеї є в місті Ананьєві, невеликий музей, загальної характеру, та ще в місті Тирасполі. Обидва музеї виставляють річі з місцевого життя природи, є трохи і про минуле цього краю. Музеї у всьх часті поповнюються і згодом будуть повно відбивати минуле й сучасне життя Молдавії.

МУЗЕЙ В ГАЛИЧИНІ.

Галичина Україна довгий час була під владою Австрії. Влада австрійська зовсім не піклувалася про таку справу, як збирання старовинних речей з життя галицьких українців. І хоча Галичина так само має довгу свою історію, є там немало пам'яток старовинного життя, тут довгий час суспільність не могла зібрати коштів на заснування музею. Правда, при кожному церкві був ніби то маленький музей: старовинні книги, церковний одяг, гроші. З таких же церковних музеїв пов-

став і найбільший у Галичині Львівський Національний Музей. В 1905 р. було 3 українських музеї: Народного Дому, Ставропигійського Інституту й Наукового Товариства імені Шевченка. Кожний з цих музеїв був невеликий, неспорядкований. Перед самою війною вирішено було ці всі три музеї об'єднати в один — національний, для якого було нагуртовано гроші придбано гарне помешкання. Тепер цей музей цікавий старовинними книгами, портретами, зброєю, виробами майстрів золота та срібла, збіркою монет і історичних речей з побуту Галичини. Є ще невеликі музеї на Волині та Підляшші, але вони особливо важливі не мають.

Панська Польща зовсім не дбає про музейну справу українську, не відпускає грошей на музеї. Через це й робота цього львівського музею зовсім невелика. За 1925 р. його відвідало тільки 687 осіб. Цікаво порівняти роботу музеїв на Радянській Україні. Скажімо, Полтавський музей протягом того-ж таки року відвідало 72 тисячі 426 глядачів, музей Харківський Археологічний відвідало 4 тисячі людей, Херсонський історично-археологічний музей — щороку відвідує 25 тисяч людей, Дніпропетровський історичний музей — 20 тисяч людей.

Ці цифри показують, який великий інтерес до минулого життя має робітництво й селянство Радянської України. Це показує також і те, що наші музеї зуміли правильно організувати свою роботу, зуміли зацікавити людину, що наші музеї не є тільки збірки старовинних речей, як це було колись і як є ще й досі в Галичині, а стали установами, де можна почитати, здобути знання. Наші музеї широко влаштовують лекції, доповіді, різні вистави, до них легко доступні найбільшому селянському й робітничому.

Мих. Биковець.

ДО ЧОГО ДОВОДИТЬ БРЕХНЯ ДУРИСЬВІТСЬКИХ ГАЗЕТ.

В залізничних шапах, як звичайно, в обідній час робітники дбають не тільки про те, щоб наситити утробу грішною, але й щоб поговорити про політику. В спірарських шапах у Вінніпегу працюють робітники різних поглядів і переконань. За останній час в шапах було багато тем для балачок. Розкол між патріотами, мандричка Григорієва, більшовики, католики і т. ін.

Починає робітник обідати, разом починає балакати про політику. Кожний має своїх сторонників, кожний по своєму боронить ту справу, яку уважає справедливою. Якоюсь невідомо зайшла між робітниками балачка про те золото, що привезла радянська влада до Америки для провадження торгівлі, а аме-

риканський уряд не хоче визнати радянського золота за золото. — Бачите, — каже один робітник, — капіталістичний уряд так ненавидить і боїться більшовиків, що не хоче навіть визнати, що радянське золото є справжнім золотом. Неначе-б то золото може бути не золотом. У відповідь на це виривається один робітник — греко-католик і ні з цього, ні з того, починає казати, що на Україні Жиди захопили землю, мають автономію, а Українцям нема нічого. Почалася довкола цього суперечка. Інші робітники почали казати, що це неправда. — Що ти мені кажеш, що це неправда, — каже той робітник-католик, — коли про це

пишуть самі харківські “Вісті” число 204.

— А ти читав? — Авжеж, я сам читав. Я бачу, не читав, то й не говорив би. Я читав. Там так і написано, що Жиди захопили землю, мають автономію, а Українці не мають нічого, тому тепер вони мусять там боротися.

Дехто з робітників сміється, дехто каже, що це брехня, але певна частина робітників хитється, непевна себе, бо-ж виходить таке, що сам чоловік читає.

— Ану принеси завтра це 204 число харківських “Вістей”, — каже один з робітників, — нехай ми побачимо, чи справді там є таке написано, а тоді повіримо.

— Еге, а дзуськи не хочете! Не принесу, але що я читав, то так читав, бо там є таке написано.

Скінчилася дебата, робітники розійшлися до праці. На другий день при обіді знову та сама тема. Несподівано один з робітників винимає нещасливе 204 число харківських “Вістей” й каже до католика:

— Не хотів ти принести, то ось я приніс це число. Хоч прийшло мені за ним пройтися, але дівав я його. Ану-ж но йди покажи, де ти саме виписав тут таке, що Жиди захопили землю на Україні, а Українцям нема нічого?

Робітники забули, що й голдені, збіралися довкола зацікавлені, оглядають 204 число харківських “Вістей”. Загикався наш католик, і ні суди, ні туди. Нарешті каже:

— Я читав це не в харківських “Вістях”, але у львівському “Новому Часі”.

Кругом всі засміялися. А один з робітників до него:

— Отже бачиш. Так треба було зразу й казати, що читав в “Новому Часі”, а не в харківських “Вістях”. Тоді ми були-б тобі сказали, що твоє патріотична газета та її редактор бреше, а так ми кажемо, що не тільки вони брешуть,

але й ти брешеш, бо кажеш, що сам читав в 204 числі харківських “Вістей”.

— Але-ж бо “Новий Час” пише, що таке пише 204 число харківських “Вістей”. — Але тепер бачиш, що твій “Новий Час” бреше. Тепер бачиш?

— Та... бачу.

— А робітники тепер бачуть, що й ти говорив неправду, покликаючись на харківські “Вісті”, яких ти може ніколи й в очі не бачив. Бачиш, які куці ноги в брехні?

— Та бачу.

— Добре. Другий раз не говори того, чого не знаєш, не побрихуй за брехуном, а не прийде тобі червонити. Бо коли пани й підпанки брешуть, то знають чому вони це роблять, а ти й сам не знаєш, чому за ними підбріхуєш.

Потім почалася дискусія про те, чому патріотичні газети брешуть. Чому, коли йде мова про радянську владу, про робітників взагалі, то всі буржуазні газети брешуть?

Вже ніхто з робітників ані словом не ввігнувся, не сумнівався в тому, що чорносотенні газети брешуть, лише кожний ставив питання — чому вони брешуть? Обід скінчився, всі пішли до роботи.

А на другий день в обід виписували вже робітники чому буржуазна преса бреше на робітників. Наш католик в тій дискусії вже участі не брав.

Штовпик.

ФІЛЬМА “ТАРАС ШЕВЧЕНКО”.

ВИКОРИСТАЙТЕ ОДИНУ НАГОДУ У ВАШОМУ ЖИТТІ ПОБАЧИТИ ЦЮ ПРЕКРАСНУ ФІЛЬМУ.

Онтерійському Провкомові удалось одержати цю фільму з Радянської України. Своя і чужа критика незвичайно високо оцінила цю фільму. Не було, нема і не буде глядача, який не одушевлявся-би цю фільмом, бо хто-ж не бажає поглянути на місця, куди ступала нога великого поета-революонера. Ця фільма проведе глядача через життя, терпіння, тюрми, радість і горе кріпацького генія.

Фільма ця буде показуватися в слід. місцевостях і днях:

Порт Артур, 14 — 15 березня.

Форт Вільям, 16 — 17 березня.

Вест Форт Вільям, 19 — 20 березня.

Форт Френсес, 22 — 23 березня.

Пан Енгельгардт, в якого Тарас Шевченко був кріпаком, продає сільських дівчат-кріпачок. Біля пана (ліворуч) вихилився панський економ, а одну дівчину оглядає покупець. Інші дівчата чекають своєї черги.

ЖИТТЯ ШЕВЧЕНКОВЕ.

Про життя великого Бунтаря України — Тараса Шевченка — не всі знають добре. Десь читали, десь чули, але розказати по порядку — не всі можуть. Так от тут ми друкуємо дуже приступно написаний прекрасною українською мовою життєпис Тараса Шевченка і хай його уважно перечитають всі читачі, а напевне скористають чимало.

Редакція “У.Р.В.”

Є на Правобережній Україні, на Київщині, таке собі село Моринці, у Звенигородському повіті. Нічим воно більш не славне, тільки тим, що року 1814, березня 9 народився в кріпацькій сім'ї Шевченків-Грушівських син Тарас. Був він не одна в батька дитина, а ще четверо менших було. Звісно, як за кріпацьких порядків — батьки робили на панщині в свого пана Енгельгардта та на тій панщині й здоров'я позбулися.

Роботячий селянин був батько Тарасів, Григорій. Ремесла знав. Чумакував. Та як обіди дрібні діти, — певне в тестя в Моринцях не змедом жилось приймакові, — то й вернувся Григорій у село Кирилівку, звідки родом був.

У Кирилівці й зріс Тарас. Була в його ще старша на 8 літ сестра, що, як і мати, Катрею звалася. Ладно вони собі жили, хоч і в злиднях. Та недовго. Молодою ще вмерла мати, як було ледве 9 років Тарасові. Жити-б та жити ще, як-би не злидні заїли! Не можна в хаті без халяпки: оженився вдруге Григорій

Шевченко, та ще й з удовою. Хто піде до дрібних дітей! Привезла удова в Шевченкову сім'ю ще й своїх троє малят. Що й казати! Звісно, мачуха — не рідна мати. Почалось малому Тарасові не життя, а горювання. Мачуха скіпалася. А тут ще через 3 роки й батько помер. Хлопцеві було 12 літ, та вміраючи батько казав про Тараса, що буде з його або щось дуже добре, або велике ледащо. Вже й тоді видно було, що то не абияка зростає людина. Взв'язав добре вчитись Тарас, та не дуже його вчено, а більше бито та лаяно. Від дяка-п'янички, до якого було віддано Тараса, він перейшов до другого дяка; тут його геть зовсім загнущали. Не стерпів того хлопець. Раз якось наспів він свого вчителя, що поколом п'яний лежав. Тут він йому все заглав: як за його по помешках читав і як робив на його. Отож зв'язав п'яного і до-схочу навив, та й подався до Лисянки, де був, як — малайра. А Тарас полюбив малювати; тікаючи узвз з собою в дяка й книжечку з малюнками. А то він собі купував за “п'ятака” паперу та й розписував, як знав, різними визерунками й хрестиками. Про це потім писав у хороших своїх віршах.

В Лисянці нічого його не навчено. Тільки й того, що по-шоду ходив, та ще хіба фарби розтирав.

З Лисянки подався хлопець до другого дяка — богомаза у Тарасівці, що вславився на околиці образами Микити святого та Івана воїна. Богомаз подивився, подивився йому на руку, та й каже: “ніякого, хлопче, з тебе тут-

тя не буде — ані швець, ані на дуду ігрещ, ні бондар добрий”. Оттак як одрубав! Похлюпивсь малий та й помандрував додому і став до череди. Та й тут не вийшло з його добра. Не до худоби було йому за тими думками-мріями, химерами дитячими.

Худоба у шкоду йшла, а хлопця-малайю й кардио.

Химерна вдача було у малого Тараса! Забереться, було, в бур'яни та й марить. То сплисе ріжні псалми, що десь чув, то щось пробує малювати, що десь бачив, то кортить йому дізнатися притомко, що і як усе на світі єсть. Чув він, що небо держиться на стовпах, ось тікає з дому щоб знайти й побачити ці стовпи, що небо підпирють?

А як нас череду, то приходила до його сусідова донька, маленька кучерявенька Оксаночка. Діти собі гуляли, звикали одне до одного. І ціле життя своє, до самої смерти не забув Тарас своєї малої Оксаночки.

Був його Тарас на службі в Кирилівського пана Кошчина. Ну звісно, й там не справився. В усякій роботі був з його великий поспуймайстер. Тоді пішов до малайра в Хлишківку. Цей розкумекав, що з Шевченка будуть люди, та побоявся брати до себе кріпака. Треба було дозволу самого пана. Пішов Тарас на одчай у Вільшану до свого пана Енгельгардта. Панський управитель накинув на хлопця оком і тільки дивився на нього, як на хлопця, якого в допомогу кукуареві. Згодом переведено в козацькі. Куди пан їхав, — Тарас мусів бути при його “особі”. Цілими днями доводилося без-

глуздо висиджувати в прихожій, а як пан гукне, бігти стрімголов, запалити люльку, чи підняти хусточку з підлоги. Зате вже як пана вдома не було, то можна було малювати, або любоватися з малюнків, які він іще раніш робив, тікаючи з кухні в садок, де розвішував на деревах свої малюнки та дивився на їх.

Отак пан його раз якось і застукав на гаричному вчнику, що він уночі малював та палив панське світло — “переводив панське добро”. Побито хлопця добре. Побачив пан, що однаково з його нічого не вийде, то нехай хоч до малайра піде вчитись. Отож і віддано Тараса в науку до малайра.

Повезено хлопця з паном аж у Польщу в столицю польську Варшаву і дано в навчання до відомого майстра-малайра. Та несподіваний пан уже їхав невдовзі з Польщі в Росію, то й хлопця повіз з собою аж до Петербургу. Тут опинився він у звичайного малайра-ремісника Ширяєва. Той послав його розмальовувати мости та паркани. Було на той час Тарасові 18 років. Найнято було його аж на 4 роки. Майстер Ширяєв поводився з робітниками суворо, не по-людському. Намалювавшись за день тих парканів, уночі крадькома чухрав Шевченко у Літній Сад, де були хороші мармурові такі людські подоби, чи то статуї. Отут цілими ночами місясними світлами висиджував, любовався ними та змалював. У Петербурзі вночі буває улітку дуже ясно.

(Далі буде.)

В МОЛОДІ НАШЕ МАЙБУТНЄ!

Не забудьте передплатити для своїх дітей місячний журнал

“СВІТ МОЛОДІ”

що виходить у Вінніпегу і друкує приступні для молоді статті, вірші, оповідання, забави, загадки, а особливо звертає увагу на належне виховання робітничо-фермерської молоді.

Поширюйте вістку про цей журнал! Збирайте нові передплати! На щільні рік передплата вносить тільки 50 центів. Поодинокі число 5 ц. Замовлення з грішми посилайте на таку адресу: THE YOUTH'S WORLD Pritchard & McGregor Sts., Winnipeg, Man.

Товариші! Віднайдіть передплату на “Укр. Роб. Вісті”!